

La Globalització

La Globalizació

Índex de continguts

1. DEFINICIÓ.....	1
2. GLOBALITZACIÓ ECONÒMICA.....	2
2.1. CARACTERÍSTIQUES.....	3
2.2. ELS AGENTS.....	4
2.2.1. Les empreses multinacionals.....	4
2.2.2. Els estats.....	8
2.2.3. Els organismes internacionals que regulen el comerç i les finances.....	8
3. CONSEQÜÈNCIES.....	10

*Primera edició d'aquest fullet per la
III Mostra del Llibre Anarquista de Barcelona (juny - juliol 2007)*

1. DEFINICIÓ

Definir el concepte de globalització no és senzill, ja que es tracta d'un terme d'aparició molt recent que s'aplica a molts aspectes. **La globalització fa referència a la multiplicitat de vincles i interconnexions entre els estats i les societats que constitueixen l'actual sistema mundial (sistema global). És el procés a través del qual els esdeveniments, decisions, i activitats en qualsevol lloc tenen repercussions significatives a l'altra punta del món.**

- **És un procés** que es va iniciar després de la II Guerra mundial amb la Guerra freda i que continua en l'actualitat. Dos moments molt importants són: la crisi econòmica de 1973 (que va aguditzar el deute extern dels països del Tercer Món, i va incrementar l'atur i la inflació als desenvolupats) i la victòria política i econòmica del capitalisme (1989, caiguda del mur de Berlín). Per a molts és una nova fase del capitalisme que es va iniciar en fracassar el sistema polític i econòmic "comunista" (capitalisme d'estat) en molts països i transformar-se en altres (Xina)
- Cada vegada són **més** les **zones geogràfiques** incloses (demana una internacionalització més intensa i va més enllà) en aquest procés, i **més intensos** els vincles, però es queden curts respecte a la mundialització.
- **El procés de globalització es dona en diferents àmbits:**
 - **social i cultural:** homogeneïtzació de les ideologies i les cultures. Els costums culturals i de consum en societats i territoris diferents tendeixen a igualar-se, gairebé sempre a partir del patró occidental, que s'està convertint en el model de referència a causa del lideratge dels EUA
 - **polític:** domini dels EUA i de les democràcies liberals. El

lideratge dels EUA és indiscutible, és l'única superpotència amb prou pes demogràfic, econòmic, polític i militar per intervenir en tots els afers i en tots els espais del planeta (Intervenció en Afganistan, intervenció en IRAQ). La majoria dels països tenen un pes molt escàs en les decisions mundials i en general es limiten a donar la seva opinió sobre els acords que estableixen les potències principals.

- **tècnic:** Les possibilitats d'accés, difusió i intercanvi d'informació i tecnologia s'han multiplicat. Els mitjans de comunicació ens posen en contacte en temps real amb esdeveniments i persones d'altres punts del planeta. Però els països menys desenvolupats no poden aprofitar els avantatges d'aquests nous mitjans
- **econòmic:** La interrelació de tots els punts del planeta en quant a la producció, distribució, serveis, intercanvis i inversions de capital. En aquest centrarem el nostre estudi.

2. GLOBALITZACIÓ ECONÒMICA

Des d'un punt de vista econòmic, el significat de la globalització es refereix a la transformació del món en un **gran Mercat global** o planetari, on les relacions de producció, distribució, serveis, intercanvi o inversions de capitals han superat les fronteres estatals i s'han intensificat. Qualsevol producte es pot produir en qualsevol indret del món i vendre's en un altre.

Aquest fet ha provocat un **fort increment dels intercanvis internacionals** que es posa en relleu en tots els aspectes de l'activitat econòmica: intercanvi de bens materials, serveis (turisme, assegurances, transports, comunicacions, etc.) i moviments de capital (inversions i transaccions de capital).

2.1. CARACTERÍSTIQUES

Els seus pilars fonamentals són:

- **el gran desenvolupament dels transports i les comunicacions, que han millorat substancialment en eficàcia i que han reduït els costos.** La innovació tecnològica és l'origen de l'increment de les interrelacions econòmiques entre els països. El progrés dels mitjans de transport al llarg del segle XX, i el desenvolupament a les darreres dècades de la tecnologia de la informació i de les telecomunicacions (TIC) ha afavorit aquest procés. Decisions econòmiques, com ara la compra de mercaderies o d'accions d'una empresa o la venda de moneda estrangera, es poden prendre des d'un país i dur-les a terme immediatament en un altre (mitjançant el desenvolupament d'Internet, la telefonia mòbil).
- **la supressió de les barreres i els obstacles polítics i administratius** (duanes, aranzels) entre països, que ha comportat la formalització de tractats i acords de lliure comerç. Els aranzels que graven el comerç de bens materials s'han reduït de manera constant durant els últims cinquanta anys. Aquests aranzels suposaven l'any 1947 el 40% del valor total dels productes, mentre que actualment no arriben al 4%.

La liberalització dels moviments de mercaderies i de capitals enfront del proteccionisme d'altres èpoques ha permès que hi hagi un volum creixent de transaccions d'aquest tipus (en torn a un bilió de dòlars diaris). Les barreres a la importació o a la entrada de fluxos financers no fan sinó crear costos addicionals que eleven els preus. La desaparició d'aquests controls, seguint aquests arguments, afavoreix la mobilitat dels factors (en concret de matèries primeres, bens semiacabats i capital) i fan l'economia més competitiva. Cal tenir en compte que aquesta liberalització és imposada per organismes com el FMI i el BM a països econòmicament febles mentre que els líders de l'economia (EUA, UE, Xina, ...) encara porten a terme polítiques proteccionistes.

- **El triomf de la ideologia neoliberal**, després de la caiguda del regim de l'URSS (després de les reformes de Mijail Gorbachov) i de les reformes del regim xinès. Així han quedat com hegemònics el sistema capitalista i els EUA. Des de la caiguda del mur de Berlín falta una ideologia que pogués presentar-se com alternativa a les polítiques neoliberals. Però això ha anat acompanyat també d'un canvi de les actituds i de les idees respecte al funcionament del sistema econòmic. La ideologia liberal, que se sosté en les virtuts del mercat com el millor sistema d'assignació de recursos i en l'idea de que l'existència de comerç internacional impulsa el creixement econòmic, ha posat en marxa, a través dels governs nacionals i també d'organitzacions econòmiques internacionals (OMC, FMI), processos que tenen en comú donar un protagonisme més gran al mercat i, per tant, reduir la intervenció del sector públic en l'economia.

2.2. ELS AGENTS

2.2.1. Les empreses multinacionals

La internacionalització de l'economia empeny a les empreses a reorganitzar les seves estructures, tant de producció com de comercialització, adoptant **estratègies supranacionals**:

- **Implantació directa**, és la seva formula tradicional d'instal·lació de les multinacionals, i consisteix en instal·lar delegacions en altres països.
- **Deslocalització** és quan una empresa trasllada una part o totes les seves activitats a un altre país. Aquesta formula afecta sobretot empreses que es traslladen, i per tant es deslocalitzen, de països centrals a països emergents a la recerca d'unes condicions productives que els afavoreixen: mà d'obra barata i poc conflictiva; legislació molt permissiva

en matèria laboral i mediambiental, avantatges fiscals; etc.

- **Subcontractació internacional** quan una empresa contracta una part dels seus processos productius a una empresa estrangera. L'empresa central acostuma a retenir les tasques de direcció i de gestió, i les empreses subcontractades assumeixen la producció de base. El principal avantatge d'aquesta fórmula és la flexibilitat que té l'empresa central, que pot canviar, d'empresa subcontractada i de zona, i graduar el volum de producte o de treball, en funció dels seus interessos (màxim benefici).
- **Joint Ventures** quan s'estableix una aliança entre una empresa inversora estrangera i una companya local del país on es dirigeix la inversió. Permet la penetració ràpida i directa en el mercat local i que l'empresa local es beneficia de la inversió i la tecnologia aportades.
- **Franquícies internacionals**, es tracta d'establir acords per a la comercialització d'uns productes, o simplement d'una marca o de la imatge corporativa. Ex. Grans empreses de serveis del sector de l'alimentació: McDonalds.

El món de Nike

Els consumidors d'arreu del món adquireixen els productes Nike com si fossin americans, però en realitat aquesta empresa té subcontractada gairebé el 100% de la seva producció en països emergents. Als EUA l'empresa únicament realitza les tasques de més alt nivell, incloent-hi les estratègies de màrqueting i de comunicació, l'autèntic cavall de batalla del seu èxit, i evidentment les més ben remunerades. Els productes Nike es fabriquen a molts països, però és als EUA on es fabrica la imatge d'aquests productes. El jugador de bàsquet Michael Jordan, el vaixell insígnia d'aquesta corporació, davant un nodrit grup d'esportistes d'elit com Tiger Woods o Ronaldo amb contractes multimilionaris, guanya més diners aportant la seva imatge a Nike que tota la plantilla de l'empresa a Indonèsia, és a dir, els milers de treballadors i treballadores que fabriquen realment els productes.

El denominador comú d'aquestes fórmules és que l'empresa principal continua sent l'única que manté el control sobretot el procés productiu o sobre les parts clau, mentre que les empreses participades o subcontractades estableixen una relació de dependència i de

subordinació financera, tecnològica, comercial, etc.

Les multinacionals són les principals protagonistes del procés de globalització, ja que, per una banda, realitzen les seves activitats a diversos estats (directament o a través d'empreses filials), i, per altra, són presents i controlen, cada vegada més, gairebé tots els sectors productius, tant de la indústria com dels serveis. Els moviments econòmics que generen són elevadíssims, fins al punt que algunes de les grans empreses i grups multinacionals tenen dimensions i volums de negoci superiors als de molts països. Les seves inversions multimilionàries, la localització de les seves activitats i centres de producció es faran en aquells llocs que les ofereixen les millors condicions per aconseguir els seus objectius.

El poder d'aquestes és tan gran que en l'actualitat influeixen de manera decisiva en l'orientació de la producció, de les inversions i de la creació de llocs de treball a nivell mundial; relegant a un segon terme el paper dels governs.

CLASSIFICACIÓ DE LES EMPRESES MULTINACIONALS SEGONS L'ÍNDEX DE TRANSNACIONALITAT¹ AL 1995			
Corporació	Estat	Sector	Índex
Nestlé SA	Suïssa	Alimentació	94,0
Thomson Corporation	Canadà	Arts gràfiques	93,3
Holderbank Financiere	Suïssa	Construcció	92,1
Seagram Company Ltd.	Canadà	Begudes	89,7
Solvay SA	Bèlgica	Química	89,6
ABB Asea Brown Boveri Ltd.	Suïssa	Equipament electrònic	88,6
Electrolux AB	Suècia	Electrònica	88,3
Unilever	R Unit / Holanda	Alimentació	87,1
Philips Electronics NV	Holanda	Electrònica	85,4
Roche Holding AG	Suïssa	Farmàcia	85,1
SCA	Suècia	Paper	79,7
Northern Telecom Ltd.	Canadà	Telecomunicacions	78,4
Glaxo Wellcome Plc.	Regne Unit	Farmàcia	76,5
Cable and Wireless Plc.	Regne Unit	Telecomunicacions	75,6

¹ Per establir el grau de transnacionalitat d'una corporació es calcula la proporció de capital, vendes i mà d'obra que té la companya fora del país on es va fundar.

2.2.2. Els estats.

La majoria dels estats han limitat els seus sectors productius públics per problemes de competitivitat emprant privatitzacions d'indústries i de serveis i han optat de manera majoritària per oferir les millors condicions a les inversions internacionals, impostos, subvencions, etc, per fer els seus territoris més atractius als interessos de les multinacionals.

2.2.3. Els organismes internacionals que regulen el comerç i les finances.

- **El Banc Mundial**, que es va fundar el 1944. En l'actualitat finança projectes de desenvolupament als països més pobres.
- **OMC**. L'any 1947 es constitueix el GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) acord general d'aranzels duaners i comerç) amb la finalitat de liberalitzar les transaccions comercials entre els països signants de l'acord. A través de successives conferències (anomenades rondes) s'han anat produint acords entre els països signants que limiten o prohibeixen determinades mesures proteccionistes. A l'acta final de la Ronda d'Uruguai, signada el 15 de desembre de 1993, es va acordar crear l'OMC (Organització Mundial del Comerç) en substitució del GATT. L'objectiu de l'OMC és aprovar un conjunt de mesures per anar cap a un desarmament aranzelari, acompanyat de l'eliminació de barreres no aranzelàries en un període de 10 anys.

- **FMI.** El fons Monetari Internacional va ser creat després de la II Guerra Mundial (Bretton Woods, 1944) amb la finalitat principal de solucionar els problemes de liquidesa internacional dels seus membres. En concret, tenia els objectius següents:
 - Promoure les consultes i la col·laboració entre els països integrants per resoldre els problemes monetaris internacionals
 - Prestar fons als països amb dèficit a les seves balances de pagament.
 - Ajudar a mantenir una paritat estable de les diferents monedes per facilitar i ampliar el comerç mundial.

Quan un país té un desequilibri en la seva balança de pagaments, pot utilitzar les seves reserves de divises o sol·licitar un préstec del FMI. La quantitat que pot sol·licitar està en correlació amb el volum de la quota que cada país aporta al Fons. La concessió d'aquest préstec depen de l'adopció d'un conjunt de dures mesures d'ajust econòmic dins del país sol·licitant, com per exemple:

- Reducció del dèficit públic (retallada de despeses) per reduir la inflació
- Devaluacions monetàries, que faciliten les exportacions i redueixen la pressió importadora, per tal de reduir el dèficit comercial
- Privatització d'empreses públiques, per "sanejar" els comptes de l'Estat i liberalitzar l'economia.

Les anàlisis del Fons Monetari Internacional sobre la situació econòmica dels països i les seves recomanacions sobre les polítiques econòmiques que han de dur a terme les autoritats estatals per millorar la situació del país són tingudes molt en compte per les entitats financeres a l'hora d'atorgar o no crèdits als governs de determinats països. El vist i plau del FMI és com una mena d'aval o garantia que serveix als governs per tenir

crèdits a nivell internacional.

A l'assemblea del setembre de 1997 a Hong Kong, el FMI va decidir ampliar els seus poders en la regulació dels moviments de capitals a nivell internacional. En concret té poders per imposar la liberalització dels moviments de capital a qualsevol país. Si no és amb el seu vist i plau, els països membres no poden imposar controls a aquests moviments. És també l'autoritat monetària que exerceix d'àrbitre entre els partidaris d'establir limitacions (Imposts) als moviments de capital i els partidaris de la llibertat absoluta.

- El **G-7**, la reunió dels set països amb les economies més grans del món (EUA, Japó, Alemanya, França, Itàlia, Gran Bretanya i Canadà), amb l'objectiu d'orientar la direcció de l'economia i la política mundials.
- El **Foro Econòmic Mundial de Daves (Suïssa)**, creat al 1970 com punt de trobada i discussió dels principals líders econòmics mundials (polítics, empresaris, acadèmics, científics...) que representa els interessos dels governs dels principals estats del món i les empreses multinacionals.

3. CONSEQÜÈNCIES

El fet que la globalització econòmica converteixi el món en un gran mercat, amb una forta independència entre totes les parts del planeta, no vol dir, però, que tots els països hi participin en les mateixes condicions. Ben al contrari, la globalització comporta el manteniment o fins i tot l'aprofundiment dels desequilibris econòmics en l'àmbit mundial.

- **Multiplicació dels intercanvis internacionals en tots els aspectes de l'activitat econòmica:** intercanvi de bens

materials, serveis (turisme, assegurances, transports, comunicacions, etc.) i moviments de capital (inversions i transaccions financeres) Indicadors:

- Augment del comerç mundial de mercaderies (1990 a 1995 en un 50%)
- Multiplicació per 30 de les mercaderies
- Augment sostingut del turisme (1996: 600 milions de turistes)
- Creixement excepcional de les inversions directes **de capital** a països estrangers (multinacionals) i de les operacions en actius financers (accions, obligacions, fons d'inversió, dipòsits bancaris).

Però, al mateix temps ha provocat:

- **El progressiu grau de dependència i jerarquització en els fluxos d'intercanvi mundials: les transferències** (comerç) mundials en constant augment es realitzen en termes de desigualtat i provoquen una dependència comercial. Els països centrals concentren la major part de les activitats comercials i imposen els preus baixos de les matèries primeres i l'energia, mentre que els bens d'equipament, productes o serveis, i els capitals que subministren als països perifèrics suposen grans beneficis per als països desenvolupats. Una de les conseqüències més destacables de l'intercanvi desigual és l'augment del deute extern, que impedeix l'inici d'un desenvolupament sostenible. D'altra banda, es mantenen les barreres a la lliure circulació de persones – per exemple en el control dels fluxos migratoris procedents dels països del sud i de l'est- i als productes agrícoles, i, en canvi, les mercaderies i els capitals flueixen amb total llibertat.

- **La dependència financera:** una part important dels fluxos financers o inversions estrangeres en els països emergents tenen caràcter especulatiu. Per exemple, als mercats de divises s'inverteix en monedes amb tendència a pujar i quan s'ha obtingut un benefici fàcil es ven i es recuperen els guanys. Aquest fet subratlla la dependència d'aquests països dels centres de decisió financera

localitzats al món desenvolupat.

- **Nova divisió internacional del treball i una nova especialització productiva** en el sistema món generat per les multinacionals ja que són els agents principals del comerç i les inversions de capitals:
 - **Centres de decisió i de producció d'alt nivell** que es situen en els països desenvolupats d'Europa occidental, Amèrica del Nord i Àsia oriental, però les activitats més importants tendeixen a concentrar-se en algunes zones d'aquests països. Conserven les activitats amb més valor afegit i que comporten retribucions més elevades: processos de recerca i desenvolupament (R+D), màrqueting, direcció financera, etc. Es tracta fonamentalment **d'activitats d'organització, gestió i control**, i en general de tot allò que es basi en els coneixements i en les capacitats tècniques (indústries punta: intensives en capital i tecnologia, amb elevada qualificació de la mà d'obra i poc contaminants)
 - **Centres de producció de nivell mitjà i baix** que es troben als països emergents o nous països industrials (NPI o "països taller"), i es localitzen fonamentalment al sud i a l'est d'Àsia (anomenats també *dragons* o *tigres* asiàtics: Corea del Sud, Taiwan, Singapur, Malàisia, Indonèsia, Tailàndia, Xina) i a Amèrica Llatina (Argentina, Xile, Mèxic). Aquests ofereixen **salaris més baixos, escassa regulació laboral, baixa pressió fiscal, baix preu de matèries primeres i energia, escàs control mediambiental**; en definitiva, facilitats per explotar els treballadors, espoliar el medi ambient i repatriar els beneficis als països centrals. Les empreses transfereixen els sectors industrials en crisi (tèxtils, siderúrgia...) o les fases del procés de producció que requereixen molta mà d'obra, poc qualificada i a baix preu. El resultat és que actualment un 60% de les exportacions dels països emergents ja no són de matèries primeres, productes agrícoles o energia, sinó que són productes de consum, manufacturats a baix preu, que competeixen en els

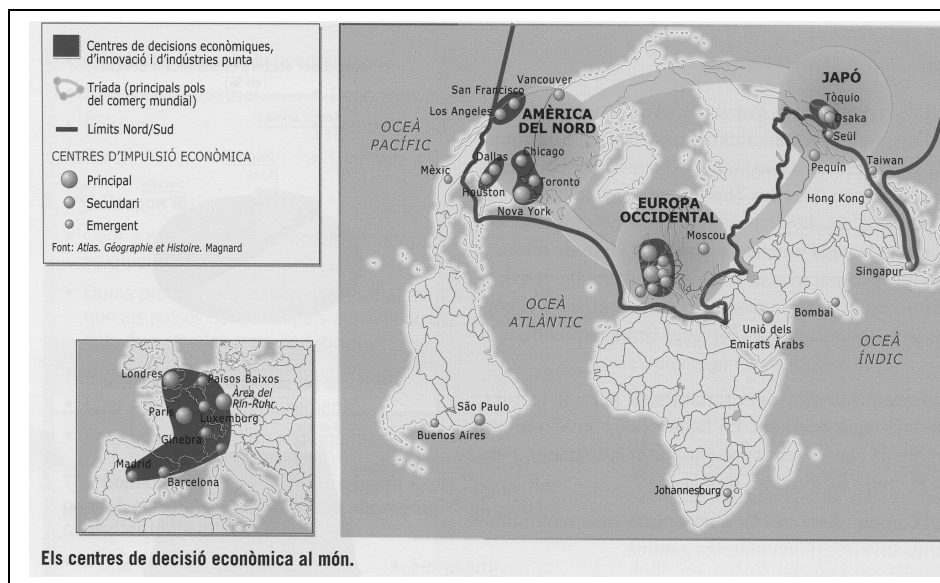
mercats internacionals (electrònica de consum, joguines, botigues tot a cent).

- **Centres totalment apartats o perifèrics del sistema món** és localitzen als països subdesenvolupats d'Àfrica, de l'Àsia i d'Amèrica Central i Sud. Tenen una economia gairebé de subsistència. La falta d'infraestructures i de teixits productius mínims, combinada sovint amb situacions d'inestabilitat política, els fa poc atractius com a destinació de les inversions internacionals.
- **Reestructuració de l'esquema de l'economia mundial: països centrals, semiperifèrics i perifèrics**, a partir de la posició que ocupen en el procés de globalització. Així, en el món actual conviuen zones modernes i pròsperes plenament integrades en l'economia global amb zones d'exclusió que queden totalment al marge d'aquesta dinàmica; mantenint i, inclòs, **aprofundint els desequilibris econòmics**.
 - **Països centrals**: constitueixen el centre hegemònic de l'economia mundial. Estan formats pels països desenvolupats d'Europa, d'Amèrica del Nord i de l'Àsia oriental i són els que resulten més beneficiats en aquest procés. Les seves economies són les que treuen més rendiment de l'engrandiment i de la liberalització dels mercats:
 - Són la seu dels principals grups i corporacions econòmiques multinacionals.
 - Centralitzen la major part de les transferències econòmiques i financeres.
 - Acaparen una bona part del flux mundial de transports i comunicacions.
 - Són els principals emissors i receptors del turisme mundial.
 - **Països semiperifèrics o països emergents**, principalment de l'Àsia i d'Amèrica Llatina, que registren cicles de fort creixement econòmic que són deguts sobretot a la recepció de recursos (inversions de capital, fluxos turístics)

procedents dels països centrals, per tant sotmesos a una forta dependència externa i a una economia molt feble (retirada d'inversions, crisi a l'Àsia oriental al 1997).

- **Països perifèrics** o resta dels països subdesenvolupats, i molt especialment els del continent africà, que queden al marge dels grans fluxos (reben un 2% de les inversions mundials, de transports, de serveis, de comerç) del procés i, en el cas de la seva participació, amb una forta desigualtat. L'evidència de les dificultats que tenen aquests països per millorar la seva situació posa de manifest que el lliure comerç no sempre és garantia de creixement econòmic.

VALOR DEL COMERÇ MUNDIAL DE MERCADERIES PER REGIONS (1996)		
Regions	Miliards de dòlars	% Mundial
Amèrica del Nord	827	16,7
Amèrica Llatina	249	4,87
Unió Europea	2.110	41,25
Europa central i oriental	81	1,58
Àfrica	116	2,27
Orient Mitjà	165	3,23
Japó, Xina i Àsia oriental	1.094	21,39
Resta d'Àsia	215	4,21

- **Possibilitat d'accedir a nivells més alts de benestar a altres sectors de població, però l'extensió del sistema capitalista a tot el món i de la lògica del seu funcionament basada en l'ampliació dels mercats i l'obtenció dels màxims beneficis, ha reproduït les desigualtats socials i els desequilibris ecològics**
 - Als països desenvolupats: disminució del nivell de vida de les classes mitjanes i baixes.
 - Els nous països industrialitzats o emergents aproximen alguns dels seus indicadors socioeconòmics (PIB per càpita) als dels països desenvolupats, però amb un fort cost social (explotació laboral i infantil: llargues jornades de treball en condicions deplorables amb salaris miserables; turisme sexual, globalització del crim), polític (falta de drets polítics i sindicals) i ecològic (contaminació, desforestació ...).

- La major part dels països del Tercer Món, anomenats eufemísticament països menys avançats (PMA), han vist augmentar el nivell de pobresa en les últimes dècades (PIB per càpita inferior a 1.500 \$) i es mantenen al marge dels beneficis del procés de globalització econòmica. Les seves economies a penes cobreixen els nivells mínims de subsistència i les situacions derivades de catàstrofes naturals o de conflictes polítics o ètnics provoquen freqüents crisis de subsistència o falta d'aliments i migracions massives de refugiats.
- **Pèrdua de poder dels governs dels estats per regular l'activitat econòmica i promoure el creixement dels seus països**, especialment entre els països desenvolupats, que han deixat en mans dels pocs agents que actuen a nivell internacional (empreses multinacionals, alguns organismes econòmics internacionals, xarxes financeres...) decisions que afecten el benestar dels seus ciutadans. L'existència d'un mercat global de capitals dificulta que les autoritats monetàries de cada país puguin posar en pràctica mesures de política pressupostària, monetària i d'intervenció en el tipus de canvi. El volum de capital financer que avui circula pel món impedeix que un sol país pugui defensar la seva moneda en operacions de mercat obert, per tant pot **desestabilitzar el seu govern**.

Els mecanismes polítics, econòmics, comercials i tècnics permeten que la minoria de **països més desenvolupats imposin les seves decisions a la resta de països** del planeta. La suma d'aquest conjunt de factors provoca situacions conflictives que es manifesten de diverses maneres, com l'augment del terrorisme o els conflictes entre els territoris per aconseguir la implantació de les empreses multinacionals.

- La cultura del consumisme, de masses, indueix, per mitjà de la publicitat, **canvis de valors** i fins i tot de comportament.
- Però la interdependència entre els habitants del planeta cada

vegada queda més palesa davant les condicions **d'empitjorament del medi ambient i l'esgotament i la contaminació dels recursos naturals**. L'atmosfera, els mars i els boscs són globals (conflicte entre desenvolupament i medi ambient).

La **globalització** fa referència a la multiplicitat de vincles i interconnexions entre els estats i les societats que constitueixen l'actual sistema mundial (sistema global). És el procés a través del qual els esdeveniments, decisions, i activitats en qualsevol lloc tenen repercussions significatives a l'altra punta del món.

Edita: **Negres**

Tempestes